

Si autem, contra votum concilii in eodem capite 5 expressum, frequenter ac sine gravi causa concedatur dispensatio etiam in secundo gradu, id primum factum est a sancto Pio V, paulo post concilium regnante, et deinceps a successoribus ejus, quia mox comprobavit experientia multa oriri mala ex nimis obstaculis matrimonio consanguinitate aut affinitate conjunctorum oppositis, nimirum gravia inter eos delicta, matrimonia cum aliis personis repugnante animo contracta, fraudes et mendacia ad dispensationes obtinendas, proindeque conjunctiones sacrilegæ, anxietates timoratorum qui semper metuebant ne causæ ab ipsis allegatæ non sufficerent, etc. Vide *Palavicinum* in loco citato.

Queritur 2º an in supplica describenda sit genealogia partium pro quibus dispensatio sollicitatur.

R. Praxis nunc usitata est ut genealogia non mittatur. Sufficit ut linea et gradus consanguinitatis aut affinitatis clare exprimantur.

§ IV. — De modo dispensationes a curia Romana petendi.

Duplex est tribunal Romæ erectum, a quo dispensationes conceduntur, pro qualitate impedimentorum.

Duplicis enim generis sunt impedimenta, publica scilicet et occulta.

Ea impedimenta dicuntur publica, quæ ad forum externum deduci possunt sine infamia, scandalo aliisque incommodis; qualia sunt impedimenta ex cognatione vel ex aliis causis honestis orientia. Contra vero impedimenta ex aliquo delicto provenientia, ex fornicatione, ex incestu, ex adulterio, sunt ex natura sua occulta.

Dicimus *ex natura sua*; quia si certo modo manifestentur, fiunt publica.

« Dicitur impedimentum vel crimen occultum, licet ali-
» quibus sit notum, puta quatuor vel quinque, et hanc
» opinionem servat sacra Pœnitentiaria. » inquit *Fagnan*,
celebris sacrae Pœnitentiariæ corrector, apud *Bened XIV*,
Inst. 87, n. 44. Excipit, nisi Pœnitentiaria verbis consue-

tis, dummodo impedimentum sit occultum, addat, omnino occultum, ut facere solet, cum impedimentum criminis, quo uterque contrahens mortem prioris conjugis molitus fuerit, dispensandum proponitur. Sæpissime impedimentum criminis reputatur occultum, quia saltem una e conditionibus requisitis non constat.

Juxta alios a *Bened. XIV* relatos, n. 45, et non improbatos, impedimentum adhuc censetur occultum, si in civitate septem vel octo personis tantum notum sit. At si publicum sit in loco ubi fuit contractum, occultum vero in domicilio impetrantis, circumstantia publicitatis aperienda est.

Contingere potest ut impedimentum quod initio fuit publicum, tractu temporis in oblivionem deveniat. Si per decennium sic manserit oblitum, reputatur occultum. *Bened. XIV*, ib., n. 47.

Verum ille Pontifex negat occultum reputandum esse impedimentum *materialiter* publicum et non *formaliter*; id est, cum factum est notum, sed impedimentum ex facto proveniens non noscitur.

Tribunal institutum Romæ ad dispensandum super impedimentis publicis, vocatur *Dataria*, et tribunal ad dispensandum ab impedimentis ex natura sua occultis, appellatur *Pœnitentiaria*.

De Dataria.

Generatim impedimenta publica, ut ea definiimus, ad jurisdictionem *Dataria* pertinent. Igitur supplica dispensationis ad ipsum Papam dirigitur in sequenti forma et idiomate latino, licet id non sit absolute necessarium.

Beatissime Pater,

Franciscus N. et Catharina N. e parochia vulgo dicta N. diocesis N. consaguinei in secundo gradu æquali, matrimonium secum inire cupiunt, et ideo dispensationem sibi necessariam a Beatitudine vestra suppliciter efflagitant.

Rationes sunt: 1º ætas puellæ quæ jam viginti et quinque annis nata, alium probaliter non inveniret virum cui convenienter nubere posset; 2º votum utriusque familiæ et

virtutes christianæ in utroque oratore existentes ; 3º angustia loci.

Vir autem centum et quinquaginta fr. annuos in redbibus possidet, et quingentos alios pariter in redbibus sperat post mortem patris sui : puella nihil nunc habet, sed mille francos annuos sperat post mortem parentum suorum.

N..... die.....

P. rector...

Si sint pauperes, post rationes expositas dicitur *pauperes et miserabiles existunt, atque ex labore suo et industria tantum vivunt.*

Si non sint omnino pauperes, sed fortuna eorum sit inter 3,000 et 10,000 francos, in tota summa debitis deductis, nunc sufficit ut dicatur : *sunt fere pauperes, et offerunt pro componenda...*

Pro dispensationibus in forma pauperum non solvitur *componenda*, verum semper aliquid solvendum est scribis et agentibus qui aliud salarium non habent, et ordinarie circiter viginti aut viginti et quinque franci : quidam alii faciendi sunt sumptus pro itu, redbitu, etc. Summa totalis ordinarie est triginta fr.

Supplica a parochio oratorum, eorum nomine redacta, ad episcopum mitti debet : deinde ipse episcopus vel vicarius generalis eam testimonio, sigillo ac chirographo episcopali munitam, mittit Romam, ad mandatarium suum, qui dispensationem sollicitat eamque ad episcopum transmittit.

Testimonium episcopi aut vicarii generalis litteris supplicibus apponendum, sic breviter nec non sufficienter exprimi potest :

Nos episcopus.... vel vicarius generalis illustrissimi ac reverendissimi N., episcopi N., testamur N. vere esse parochum nostræ (vel hujus) diœcesis, et testimonium ejus omnimoda fide dignum esse.

N..... die.....

Supplicæ in quibus causæ canonicæ non exprimuntur, vel quæ testimonio episcopi aliave conditione requisita carent, dilacerantur, et ab officariis Dataria non respondetur.

De bancariis in curia Romana expeditionariis, quorum ministerio olim utendum erat, non loquimur, quia per hanc viam dispensationes communiter nunc non sollicitantur, bene vero per mandatarium episcopi Romæ degentem ut indicavimus.

Notandum est nullam ordinarie expediti dispensationem diebus dominicis aliisque diebus festivis, neque per duos menses vacationum in autumno, neque per tres hebdomades a Nativitate Domini nostri Jesu Christi incipientes, neque per tres hebdomades ante Quadragesimam, neque per duas hebdomades in Pascha, duas in Pentecoste et duas in festo sancti Petri.

Si inter consanguineos, affines aut spiritualiter cognatos, qui dispensandi sunt, exstiterit copula notoria, aperienda est in supplica, *ut diximus p. 329*. Si vero hæc copula mansisset occulta, certum est non dari obligationem illam in supplica ad Datariam exprimendi, quianemo tenetur se diffamare, et aliunde hæc revelatio incestus occulti non præcipitur. Quidam auctores gravis ponderis negant in eo casu recurrendum esse ad Pœnitentiariam, dum dispensatio postulatur a Dataria, quia incestus non constituit impedimentum : hoc quidem probabile nobis videtur. Plures alii dicunt rem Majori Pœnitentiaro deferendam esse, et explicandum publicum impedimentum super quo summus Pontifex dispensavit vel dispensaturus est. Hæc opinio, ut pote tutior, sola in praxi tenenda est. Vide *P. Antoine, t. 6*. Attamen si matrimonium urgeret, recurrendum esset ad episcopum qui, *ex supradictis p. 320*, ab ea conditione dispensare posset jure ordinaro, si hanc facultatem viduli non haberet, sicut nos habemus.

Si autem tanta esset necessitas ut nec ad episcopum recursus pateret, tunc parochus, priori sententia utens, matrimonio benedicere posset, quia in tali necessitate opinionem probabilem et non tutiorem sequi licet. Vide *S. Ligorium, l. 6, n. 613 et 1122*.

Dispensationes Datariae valent pro utroque foro, externo scilicet et interno.

De Pœnitentiaria.

Sacra Pœnitentiaria est tribunal erectum Romæ pro iis concedendis dispensationibus et facultatibus quæ ad forum internum solummodo spectant. Omnia in eo expediuntur gratis. Administri ejus fixa recipiunt stipendia, et dum munus obeunt, hoc modo jurant: *Officium meum fideliter exercebo et gratis, ejusque ratione nihil ab aliquibus etiam sponte oblatum vel donatum accipiam* (*Bened. XIV, Inst. 87, n. 30*). Tota hæc docti Pontificis institutio, quæ longa est, circa sacram Pœnitentiariam versatur. Spirituale hoc tribunal velut normam nunc sequitur constitutionem Innocentii XII, qui Majori Pœnitentiaro concessit facultatem dispensandi aut committendi aliquem ad dispensandum in causis matrimonialibus. 1° In matrimoniis contrahendis, super omni impedimento occulto, ad sensum supra expositum, matrimonium non dirimente, ac consequenter super voto perpetuæ castitatis aut ingrediendi religionem. 2° Super occulto impedimento criminis aut affinitatis ex copula illicita, tum ad revalidandum matrimonium nulliter contractum, tum ad contrahendum, non autem ad contrahendum super impedimento consanguinitatis aut affinitatis ex copula licita, vel cognationis spiritualis quantumvis occultæ, et licet periculum scandali immineat. 3° Si agatur de matrimoniis jam contractis, super consanguinitate et affinitate occulta in tertio et quarto gradu, non autem in primo nec in secundo, *nisi in secundo impedimentum saltem per decennium duraverit occultum*. 4° Super tertio et quarto gradibus publicis ad revalidandum matrimonium ex causa subreptionis vel obreptionis occultæ nullum: attamen, si falsitas consisteret in narratione præcedentis copulæ quæ non exstitisset, ad Datariam recurrendum esset. 5° Quamvis Innocentius XII nihil dicat de matrimonio invalide contracto propter occultum cognationis spiritualis impedimentum,

non dubitandum est, inquit *Bened. XIV, Inst. 87, n. 11*, quin Major Pœnitentiarius ab illo dispensare possit. 6° Si dispensatio obtenta fuerit a Dataria, super gradu consanguinitatis aut affinitatis ex copula licita prohibito tam in primo et secundo quam in secundo tantum, ac etiam in tertio et in quarto, tacita copula inter oratores secuta, potest Major Pœnitentiarius dispensare, tum ad revalidandum, tum ad contrahendum matrimonium, si copula sit adhuc secreta; et si de primo et secundo, aut secundo tantum gradu agatur, « facta compositione quinquaginta » ducatorum auri de camera ad Datariam transmittendum, ad effectum, ut inconcussi moris est, erogandi in « eleemosynas: » sunt verba Innocentii XII. Si dispensatio concessa fuisset in forma pauperum, tunc quinquaginta ducati non exigentur.

Nunc communiter episcopi, vi indulgunt pontificalium, in plerisque supradictis casibus dispensant, quod multas præcavet difficultates.

Notat Benedictus XIV, loco citato, n. 26, dispensationem non raro concedi in Dataria sine causa, nempe ob eleemosynam quæ præstatur, et id in Pœnitentiaria locum habere non posse, proindeque causam canonicam semper exponendam esse.

Non minus timenda est subreptio et obreptio in dispensationibus a sacra Pœnitentiaria quam a Dataria obtinendis: clare igitur, nitide et sine ulla reticentia aut falsitate tota aperienda est causa, cum essentialibus circumstantiis suis.

Unusquisque, sine ministerio agentis, ad sacram Pœnitentiariam scribere et responsum ab ea obtinere potest, litteras *postæ* committendo et pretium pro itu solvendo.

Parvi refert quo idiomate conficiantur litteræ: convenit tamen uti lingua latina, præsertim si scriba sit clericus. Non ad Papam, sed ad Majorem Pœnitentiarium diriguntur, et sequenti aut alia forma simili inseribi possunt, supposita exprimendo nomina, aut solummodo litteram *N.* loco nominum personarum ponendo, aut simpliciter his vocibus utendo, *quidam, quædam, orator, oratrix*, etc.

Eminentissime ac reverendissime Domine,

Exponitur humiliter Eminentiae vestrae Bertham carnaliter a Jacobo cognitam fuisse: nunc vero a fratre ejusdem Jacobi requisita, cupit matrimonium cum illo inire; jam viginti et quatuor annos nata, et dotem non habens, timet ne aliud matrimonium tam conveniens invenire non possit: quapropter Eminentiae vestrae reverenter supplicat quatenus cum ipsa super dicto affinitatis impedimento per gratiam specialem benigne dispensare velit.

Dignetur Eminentia vestra responsum ad me infra scriptum destinare.

*N. rector parochiae
vulgo dictae N.*

département de....

Si Bertha consanguinea esset cum eo a quo requiritur, et dispensatio postulata fuisset a Dataria, hoc exprimendum esset in supplica ad sacram Pœnitentiariam, sequenti aut alio simili modo.

Eminentissime et reverendissime Domine,

Jacobus et Bertha, consanguinei in secundo gradu, vesana libidine victi, rem secum habuerunt: nunc vero Bertha a Joanne fratre Jacobi in matrimonium requisita, ei nubere cupit, 1º quia ætate jam est provecta, nempe triginta annorum nata; 2º quia sufficientem non habet dotem ut alium virum sibi convenientem sperare valeat; 3º quia ex hac unione rixæ familiarum probabiliter cessabunt. Ambo supplicant SS. DD. nostro in Dataria ut dignetur cum illis super dicto consanguinitatis impedimento dispensare. Eminentiae autem vestrae humiliter supplicat oratrix ut, non obstante dicto affinitatis ex copula illicita provenientis impedimento, dispensatione super consanguinitate prius obtenta, cum eodem Joanne licite ac valide matrimonium contrahere atque in eo contracto manere valeat.

Altera supplica.

Eminentissime ac reverendissime Domine,

Quædam puella annos circiter viginti nata, votum castitatis perpetuo servandæ scienter ac libere emisit: nunc vero confessarii judicio, qui jamdudum confessiones ejus excipit, in periculo salutis versaretur si non nuberet: quapropter enixe supplicat ut votum ipsius ad effectum matrimonii contrahendi commutetur.

Dignetur Eminentia vestra, etc.

Illæ litteræ testimonio episcopi aut vicarii generalis non indigent: in quacumque *posta* deponi possunt (*en les affranchissant et en indiquant exactement son nom, sa demeure, le lieu de poste le plus près et le département*).

Superscriptio, gallice *l'adresse*, sic esse debet:

Eminentissimo et reverendissimo Domino Domino Cardinali Pœnitentiario,

Romam.

Si post sex hebdomades aut duos menses responsum non advenerit, altera mittenda est supplica, dicendo eam esse secundam.

Tutius est dare hujusmodi supplicas obsignatas episcopatus secretario, qui eas mittet Romam, rescriptum accipiet et transmittendum scribenti curabit, repetens ab eo compensationem sumptuum pro itu, reditu et procuratione (*agence*).

§ V. — De executione dispensationum.

Vario modo executioni demandantur dispensationes prout a Dataria vel a Pœnitentiaria conceduntur.

De executione dispensationum Dataria.

Breve dispensationis in Dataria expeditum ordinarie dirigitur ad vicarium generalem vel officialem, qui solus habet facultatem illud exsequendi: neque ipse episcopus

illud valide exsequi posset, juxta multos auctores, sive extraneos, sive Gallos, ut *Sainte-Beuve*, *Pontas*, *Col. Andeg.*, etc. In diocesis in quibus existit officialis ab episcopo nominatus et a vicario generali diversus, ad quem breve dirigitur, hic tantum, et ipso impedito, juxta communioem opinionem, pro-officialis ex officio, non vero vicarius generalis, idoneus est ad executionem ejus valide perficiendam.

Gravis movetur quæstio an scilicet episcopus possit per seipsum exsequi dispensationem ad officialem directam, aut vicarium generalem aliumve clericum designare ad talem vel talem dispensationem fulminandam in particulari. Negat *Sanchez* cum multis aliis, præsertim quoad ipsum episcopum. Alii apud nos affirmant, et *Rituale Bellicense* expresse docet, t. 3, p. 93, 4^a edit., utrumque fieri posse.

Communiter docetur in Gallia officialem a capitulo nominatum, sede vacante, exsequi posse breve postulatum et expeditum, vivente episcopo. *Col. Paris.*, t. 3; *Col. Andeg., des Lois*, t. 2, etc.

Si impetrantes duplicis sint diocesis, breve committitur officiali diocesis mulieris: attamen multi auctores dicunt illud ab officiali diocesis viri valide fulminari posse. Multi alii negant, inter quos *Pyrrhus Corradus*, l. 7, cap. 5, et id saltem ut tutius servandum est. Si breve per errorem ad officialem alterius diocesis directum fuerit, ut probabile habetur officialem partium dispensationem fulminare posse. Ita *Rit. Bellic.*, *D. Carrière*, etc. Seclusa urgente necessitate, arbitramur recurrendum esse ad Papam.

Officialis autem cui commissa est executio brevis, ad tenorem ejus sedulo attendere debet, ut a clausulis in eo expressis minime recedat.

1° Caveat ne aliquis irrepserit error circa nomen suppliantium, diocesim, impedimentum et causam allegatam: igitur accuratam informationem præscribit Pontifex, dicens: « Mandamus, quatenus... te de præmissis diligenter informes, et si per informationem preces

» veritate niti repereris, super quo conscientiam tuam » oneramus.... »

Quamvis supponatur informationem factam fuisse a parocho ante dispensationis postulationem, nihilominus altera facienda est per ipsum officialem, vel, ut communius fit, per aliquem ab ipso delegatum, tum propter mutationes quæ contingere potuerunt, tum propter errorem qui potuit irrepere, tum propter obedientiam summo Pontifici eam præcipienti debitam. Probabilius est tamen dispensationem ab officiali pronuntiatam, non factis perquisitionibus debitis, validam esse, modo causæ summo Pontifici expositæ reipsa veræ sint; sed graviter peccaret officialis, nisi aliqua suaderet necessitas hoc in casu particulari faciendum esse. Ita graves judicant viri; et reipsa Pontifex, non præcise informationem, sed rei veritatem sub poena nullitatis præscribere videtur.

Non absolute necesse est ut formæ judiciales in auctoribus descriptæ serventur, dummodo « extrajudicialiter » cognoscatur expressas preces subreptionis vel obreptionis vitio non subjacere. » *Conc. Trid.*, sess. 22, c. 5 de Reform. Servandæ sunt autem formæ ab episcopo in Rituali vel aliter statutæ, sed earum observatio non est sub poena nullitatis, modo de veritate precum alias constet.

Si, informatione facta, res ex omni parte reperiat ut in litteris Apostolicis exprimitur, tunc nulla est difficultas; officialis, tanquam sedis Apostolicæ delegatus, hoc enuntians, atque testificans informationem præscriptam factam fuisse, et preces in rei veritate fundari repertas, dispensationem concedit ac impetrantium parochi mandat ut benedictionem nuptialem eis, præhabitis solemnitatibus requisitis, impertiat. Si publicus exstiterit incestus, breve dispensationis fert officialem absolutionem a censuris *pro utroque foro* daturum et poenitentiam gravem ac salutarem impositurum esse.

Hujusmodi dispensationes accurate describi debent in registro officialitatis vel in secretario episcopatus, ut canonicitas matrimonii semper probari possit. Non videtur tamen hanc descriptionem, quæ certe omitti non debet,

ad essentiam dispensationis pertinere : nullibi eam reperimus sub pœna nullitatis præceptam.

Certum est quod officialis aliquem pro facienda informatione committere possit, quia, facta sibi relatione, de veritate factorum ipse judicat : contra vero neminem delegare posset ad ipsam dispensationem nomine sanctæ Sedis concedendam, quia delegatus pro causa particulari subdelegare non potest ; nulla igitur foret dispensatio aut dispensationis fulminatio, nisi chirographo officialis muniretur.

Si contingeret litteras Pontificias amitti, nihilominus officialis, dummodo de tenore earum constaret, dispensationem juxta formam consuetam concedere posset ; cum enim actus voluntatis summi Pontificis vere existat, datur relaxatio legis.

Stricte prohibet summus Pontifex, et quidem sub pœna excommunicationis *latæ sententiæ*, ne officialis aliquid *muneris aut præmit*, occasione dispensationis, *exigere aut oblatum recipere temere præsumat*. Ne quidem ergo eleemosynam ab impetrantibus petere potest, nisi forte Papa id permiserit.

In diœcesibus ubi titularis officialis non existit, episcopus unum e vicariis suis generalibus designat qui hoc munus pro executione litterarum Apostolicarum implet, non una vice tantum, sed modo permanenti.

De executione dispensationum sacrae Pœnitentiariæ.

Nunc non raro sacra Pœnitentiaria dispensat super impedimentis publicis paupertati junctis : tunc commissio dispensandi datur ordinario, videlicet episcopo aut vicario generali, ut dispenset pro utroque foro.

Aliqua fieri debet informatio, ut veritas certe innotescat, non tamen per formam authenticam ut in dispensationibus e Dataria venientibus.

Plures communiter adjiciuntur clausulæ, quæ non raro variantur. Adamussim intelligendæ et adimplendæ sunt.

Quando impedimentum publicum provenit ex delicto,

vel junctum est cum delicto, v. g., cum incestu, vel cum existentia aut probabili metu contractus civilis, dispensatio, quæ etiam a sacra Pœnitentiaria impertiri potest, licet de pauperibus non agatur, concedi non solet nisi sub conditione eleemosynæ faciendæ et pœnitentiæ adimplendæ. Si eleemosyna et pœnitentia in brevi determinantur, ad tenorem verborum impleri debent, et aliqua mutatio fieri non potest nisi ab ipsa auctoritate quæ eas determinavit.

Si vero, ut communiter evenit, eleemosyna et pœnitentia prudentiæ ordinarii relinquuntur determinandæ, ordinarius eas, habita ratione facultatum ac dispositionum partium, ad majorem earum utilitatem spirituales determinare debet, meliori quo poterit modo ut voces brevis, *gravis et salutaris*, verificentur.

Pœnitentia ab ordinario injungenda, est independens a pœnitentia sacramentali quam confessarius injungere debet.

At, si, matrimonio jam peracto, deprehendatur eleemosynam vel pœnitentiam impositam esse nimiam, non fuisse impletam, nec fore implendam, ac proinde jam non esse *salutarem*, æstimamus illam mutari posse vel ab ordinario, vel ab officiali, prout dispensatio venit a Pœnitentiaria vel a Dataria, quia ille actus est quasi accessorium actus principalis et ejus complementum.

Applicatio dispensationum a sacra Pœnitentiaria pro utroque foro concessarum, delegari potest ab ordinario cuicumque idoneo clerico, qui commissionem adimplere potest, et pœnitentiam quidem injungere, extra sacrum tribunal, et tunc dispensatio in publico matrimoniorum registro inscribi debet.

Executio autem brevium ac rescriptorum consuetorum sacrae Pœnitentiariæ committitur confessario ab impetrante eligendo : hic deberet esse doctor aut saltem gradatus in theologia, vel in jure canonico ; sed quoniam raro nunc inveniri possunt confessarii laurea magisterii sic decorati, ordinarie simpliciter designatur confessarius, sine addito : tunc impetrans habet facultatem eligendi quem voluerit, sed inter eos qui ab ordinario sunt approbati.

Si vero qualitas doctoris exprimeretur, solus doctor ab ordinario approbatus eligi posset, aut rescribendum foret ad sacram Pœnitentiarum, eam rogando ut hanc restrictionem supprimeret. Attamen speciali concessione Gregorii XIII, anni 1582, omnes presbyteri e societate Jesu hoc privilegio gaudent, si per superiorem ad munus istud deputati fuerint.

Si confessarius a pœnitente semel electus, rescriptum sacræ Pœnitentiariæ exsequi nolit aut non possit, *Coll. Paris.*, t. 3, et plures alii theologi censent rescriptum illud alteri confessario præsentari non posse, sed ad Pœnitentiarum de novo recurrendum esse. Alii vero communius oppositam sententiam tenent, et videri potest apud *Collet*, t. 2, et *Compans*, t. 1, etiamsi primus confessarius dictum aperuisset ac legisset rescriptum, præsertim si ab illius executione aliquo impedimento, v. g., morbo et a fortiori morte, prohiberetur. Episcopus in eo casu pronuntiare potest.

Plurimæ apponi solent in rescripto conditiones essentielles quæ sub pœna nullitatis adimpleri debent, videlicet :

1° *Si res ita sit* ; caute igitur examinandum est an sacra Pœnitentia per oratorem aut per alias personas decepta non fuerit ; solum tamen dispensandum interrogando, nec juramentum ab illo exigendo, nisi rescriptum id præcipiat, ut fit ordinarie quando de primo gradu agitur ; *Dens*, t. 7 ; *Antoine*, nova edit., t. 6. Ex recentiori formula Pœnitentiariæ examen non requiritur sub pœna nullitatis, modo aliunde constet de veritate precum. Confessarius credere debet pœnitenti, nisi certissime sciat illum falsum dicere.

2° *Audita prius sacramentali confessione*, etc. Itaque in solo foro interno confessarius hac facultate uti potest, et quidem post veram confessionem sacramentalem in qua a peccatis confessis absolvere possit. Attamen responsio sacræ Pœnitentiariæ apud *Compans*, t. 1, relata statuit dispensationem validam fore, etsi confessio sit nulla, et absque sacramentali absolute concedi posse, si forte *urgens aliqua necessitas id suadeat*

3° *Sublata occasione amplius peccandi*, etc. Si ergo impetrans occasionem peccandi dimittere nolle, dispensationis particeps fieri non posset.

4° *Ab incestu... absolvens*. Unde qui absolute dignus non esset, nec pariter dispensari posset, saltem licite, excepta urgenti necessitate modo enuntiata.

5° *Hac vice in forma Ecclesiæ consueta*. Si ab expeditione rescripti usque ad ejus executionem nova commissa fuissent peccata, ab eis etiam reservatis confessarius absolvere posset, non autem ab illis quæ postea iterarentur.

6° *Injuncta ei gravi pœnitentia salutari*. Caute, et tamen sine scrupulo, hæc servanda est clausula ; gravis et salutaris pœnitentia ex sola prudentia confessarii determinanda est, habita ratione personarum, conditionis, sexus, ætatis, etc. Aliquando præcipitur pœnitentia *gravis et longa*, vel *gravis et diuturna*, vel *gravissima et perpetua*. Recitatio Coronæ, v. g., singulis hebdomadis per annum, est gravis et longa ; per tres annos, esset diuturna.

Si confessarius, ex culpabili negligentia, pœnitentiam delicto proportionatam non imponat, graviter peccat ; verum, juxta fere omnes, dispensatio est nihilominus valida ; non vero si pœnitens, gravem suscipiendo pœnitentiam, intentionem eam implendi non haberet. Si intentionem habuerit eam adimplendi, et tamen eam omiserit, nec potest implere, arbitramur confessarium qui eam imposuit, illam, secundum prudentiam suam, mutare posse, *ut supra diximus*.

7° *et aliis quæ de jure fuerint injungenda*, id est propter alia peccata aliasve obligationes pœnitentis.

8° *Dummodo impedimentum sit occultum* : unde si notorium esset, eo sensu quo supra diximus, ab eo confessarius dispensare non posset.

9° *Et aliud canonicum impedimentum non obstat* ; si enim confessarius aliud deprehenderet in pœnitente impedimentum quod non fuisset expressum, rescribendum esset ad sacram Pœnitentiarum ; et, si impedimentum istud esset publicum, simul ad Datarium.

« Statim ac litteræ seu diplomata ipsis (confessariis) a » Pœnitentiaro reddentur, sæpius illa percurrant, ut iis » omnibus fideliter satisfaciant quæ præscribuntur. » (*Benedictus XIV*, Inst. 87, n. 81.

Post absolutionem sacramentalem, si de ineundo matrimonio agatur, his verbis utantur, inquit idem Pontifex, *ibid.*: *Et insuper auctoritate Apostolica, mihi specialiter delegata, dispenso tecum super impedimento* (primi, v. g., vel secundi, aut primi et secundi gradus affinitatis, provenientes ex copula illicita quam habuisti cum sorore, vel cum matre, etc., mulieris cum qua contrahere intendis), *ut, præfato impedimento non obstante, matrimonium cum dicta muliere publice, servata forma concilii Tridentini, contrahere, consummare ac in eo manere licite possis et valeas. In nomine Patris, etc.*

Insuper eadem auctoritate Apostolica prolem quam ex hac muliere suscepisti, legitimam fore nuntio et declaro. In nomine Patris, etc.

Si de matrimonio jam inito res est, post consuetam absolutionem a censuris et a peccatis, hæc ita pronuntient:

Et insuper auctoritate Apostolica, mihi specialiter delegata, dispenso tecum super impedimento... ut, eo non obstante, matrimonium consummare ac in eo manere possis. In nomine Patris, etc.

Dantur in Rituali exemplaria formularum pro aliis impedimentis de quibus S. Pœnitentiaro dispensare solet. Illæ autem formulæ nullibi sub pœna nullitatis præscribuntur: quamvis igitur confessarius eas omittere non debeat, nihil tamen in eo casu timendum esset pro validitate dispensationis.

Si confessarius prolem legitimare omisisset, hanc omissionem reparare posset; tunc enim causam sibi legitime commissam et nondum absolutam continuaret.

Tenetur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, dispensatione concessa, litteras Pœnitentiariæ dilacerare, atque si eas latori restitueret, nullus foret earundem effectus pro foro externo; valeret autem pro foro interno, ait *Compans* et plures apud ipsum, t. 1.

Quando impedimentum utrique contrahenti notum est, uterque a respectivo confessario dispensandus est, ex decisione S. Pœnitentiariæ, die 15 nov. 1748. Idem rescriptum duobus inservit confessariis, et ab eo dilaceratur qui ultimo illud in pœnitentem suum exsequitur; *Collet, Traité des dispenses*, t. 3, *Lettre 41*; *Dens*, t. 7.

Unde matrimonium cum dispensatione unius tantum confessarii contractum, nullum esset. Caute procedendum est ne sigillum confessionis violetur. Ubi impedimentum uni tantum notum est, unica etiam requiritur exsecutio.

§ VI. — De modo dispensationes ab episcopo obtinendi et exsequendi.

Ubi agitur de impedimentis a quibus episcopus vi indulti Apostolici dispensat, striete servandæ sunt regulæ juris communis; v. g., impedimenta clare exponendo, etc., rationes veras allegando, etc., et caute standum est inter limites in indulto Apostolico expressos; alioquin grave existeret periculum ne dispensatio foret nulla. Nunquam omittatur expressio indulti Apostolici vi cujus dispensatio conceditur. *Bened.* enim *XIV*, *Const. Ad tuas manus*, et doctores Romani aperte docent dispensationes vi indultorum Apostolicorum concessas, non facta mentione facultatis Apostolicæ, irritas esse, saltem ubi hæc mentio expresse requiritur. In diplomate facultatum, a S. Pœnitentiaro provenientium, ordinarie dicitur: *Sub ea tamen expressa conditione ut in singulis actis expressa mentio fiat specialis Apostolicæ delegationis*, aut alia æquivalentia adhibentur verba.

In his autem casibus, in quibus jure ordinario dispensant, regulas pro diocesis suis speciales statuere possunt episcopi sub pœna nullitatis. Tunc apprime eas servare tenentur parochi. Si autem regulæ hujus generis non existant, duo sufficiunt, scilicet, 1° ut causa clare exponatur, et 2° ut episcopus vel vicarius generalis scripto aut viva voce declaret se dispensare vel facultatem dispensandi concedere.

In impedimentis fori externi, qualia sunt cuncta impe-

dimenta consanguinitatis et affinitatis ex copula licita provenientis, dispensatio semper danda est scripto in secretario episcopatus commemorato; alioquin validitas matrimonii canonice non constaret.

Episcopi eorumque vicarii generales duplici modo, sicut Papa aut sacra Pœnitentiaria, dispensare possunt, scilicet immediate impedimentum per se tollendo, et in forma commissoria, dando facultatem in casu determinato dispensandi. Tunc autem, si de foro interno agatur, confessarius uti debet forma superius expressa aut alia simili.

In foro externo per se ipsos dispensant, non vero dant facultatem dispensandi, proindeque necesse est ut preces veritate sint fundatæ tempore quo dispensatio conceditur.

Si consanguinei, affines aut cognatione spirituali conjuncti copulam inter se habuerint, quæ manserit occulta, eam extra confessionem revelare non tenentur. Attamen, sicut ille incestus, juxta tutiorem sententiam, sacra Pœnitentiariæ manifestandus est si recurratur Romam, sic declarandus est episcopo aut vicario generali, sub nominibus suppositis, dicendo dispensationem postulatam vel obtentam esse super impedimento consanguinitatis in tali vel in tali gradu. Aliquando utendum est via obliqua, ne superior advertat, conferendo utramque petitionem, inter quas personas exstiterit incestus, sicque frangatur confessionis sigillum. Si autem impetrantes turpitudinem suam superiori simul cum impedimento revelari consentiant, nulla erit difficultas: promptius ac tutius obtinebitur dispensatio, et superior servabit secretum.

ARTICULUS QUINTUS.

DE IMPEDIMENTIS CIVILIBUS EORUMQUE DISPENSATIONE.

Impedimenta civilia ea dicuntur quæ principes sæculares independenter ab Ecclesia constituere possunt.

Nobis primo expendendum est an principes sæculares habeant potestatem talia constituendi impedimenta quæ matrimonium dirimant. Postea de eorum natura, nu-

mero, consecrariis et dispensatione in totidem paragraphis breviter dicemus, et tandem sextum addemus de vi nullitatum quas inducant.

§ I. — An principes sæculares habeant potestatem constituendi impedimenta quæ matrimonium dirimant.

Non disputatur de potestate principum sæcularium circa effectus civiles matrimonii: una quippe est sententia, eos in hac materia alios non agnoscere limites quam æquitatis et justitiæ.

Communiter etiam admittitur eos constituere posse impedimenta prohibentia quæ etiam in foro conscientie vim habeant si justa sint. Sola igitur quæstio est de impedimentis quæ contractum naturalem irritent.

Quidam contendunt eos nunquam dirimere posse potestate propria contractum naturalem, quia voluntates contrahentium attingere nequeunt, et quia insuper bonum publicum talem potestatem in eis non requirit. Sed hæc opinio generatim rejicitur; nullus enim contractus sine voluntate contrahentium validus esse potest: attamen principes contractus mere temporales ad bonum publicum spectantes annullare possunt, quasdam apponendo conditiones sine quibus validi esse nequeunt: ergo et matrimonium, quod ad bonum publicum sane præ cæteris spectat.

Sanchez probare intendit, l. 7, disp. 3, n. 2, principem sæcularem, ex genere et natura suæ potestatis, impedimenta matrimonium fidelium sibi subditorum dirimentia constituere posse, sicque sacramentum, materiam ejus tollendo, invalidum reddere: multos pro ea sententia citat auctores; sed dicunt Ecclesiam hanc potestatem principibus Christianis interdixisse posse, quia matrimonium, ratione sacramenti, factum est sub aliquo respectu res sacra, et revera interdixisse, propter abusum existentem aut prævisos.

Hanc autem sententiam rejiciendam esse arbitramur, 1º quia Ecclesia jura principum propter abusum tollere aut restringere non potest, ut in *Tractatu de vera Ecclesia*